

# Handreiking voor de Bibliotheek *op school* vo bij protocollen VO-Raad en VOB

de Bibliotheek *op school* vo



28 mei 2020

de Bibliotheek   
*op school*

## Inleiding

Vanaf dinsdag 2 juni zijn alle middelbare scholen weer open voor leerlingen. Alle leerlingen moeten de gelegenheid krijgen om weer zoveel mogelijk onderwijs op hun school te volgen. De school geeft zelf invulling aan de organisatorische/logistieke invulling hiervan. Zo wordt recht gedaan aan de verschillen tussen leerlingen, gebouwen en de beschikbaarheid en de mogelijkheden van onderwijspersoneel. Scholen bepalen zelf de inhoud van het onderwijs dat zij gaan aanbieden. De VO-Raad adviseert om te beperken tot de kern van alle vakken. Het praktijkonderwijs en beroepsgerichte vmbo wordt geadviseerd om in te zetten op vakken met een praktische component die niet goed via onderwijs op afstand verzorgd kunnen worden. Ook keuzes van scholen om gericht te kiezen voor bijv. mentoruren zijn aan de school zelf. Scholen besluiten ook zelf op welke wijze naast onderwijs op school, onderwijs op afstand wordt geboden.

De meeste lees(media)consulenten en onderwijsspecialisten<sup>1</sup> hebben tijdens de intelligente lockdown niet stil gezeten en contact gehouden met hun scholen en hen gevoed met tips en digitaal aanbod. Natuurlijk wil iedereen zo snel mogelijk weer aan de slag in de scholen. In de scholen gelden de RIVM-richtlijnen. Zo houden volwassenen en leerlingen 1,5 m afstand van elkaar, dit geldt voor volwassenen onderling maar ook voor leerlingen onderling. Elke school maakt hiervoor zijn eigen draaiboek met concrete uitwerkingen en afspraken. Er vinden enkel reguliere onderwijsactiviteiten plaats, alle andere activiteiten zoals excursies komen te vervallen. Dit geldt dus ook voor klassenbezoeken aan de bibliotheek. Overleggen/vergaderingen vinden zoveel mogelijk digitaal plaats.

Op basis van dit advies van de VO-Raad en de korte periode die rest tot aan de zomervakantie gaan we er in deze handreiking vanuit dat externen waarschijnlijk de laatste drie weken van dit schooljaar niet meer fysiek in de school komen. Wat dat betekent voor leesconsulenten en de bouwstenen van de Bibliotheek *op school* lees je in deze handreiking en over hoe je de focus kunt leggen voor schooljaar 2020/2021.

Kijk voor protocollen met betrekking tot de dienstverlening van bibliotheken op [debibliotheken.nl/nieuws](https://debibliotheken.nl/nieuws) en laat je voor het laatste nieuws informeren door je directie en POI coördinatoren. Kijk voor protocollen met betrekking tot het voortgezet onderwijs op [voraad.nl/corona](https://voraad.nl/corona).

Kernteam de Bibliotheek *op school* voortgezet onderwijs

<sup>1</sup> - In de rest van deze handreiking bedoelen we alle lees(media)consulenten en onderwijsspecialisten als we het hebben over 'leesconsulenten'.

## Handreiking voor de Bibliotheek *op school* vo bij protocollen VO-Raad en VOB

### Checklist (samenvatting)

Algemeen	Ga nog niet fysiek naar de school en ondersteun (digitaal) op afstand. Plan overleggen/vergaderingen digitaal.
Marketing & Communicatie	Houd contact met je aanspreekpunt en stem af waar behoefte aan is voor het nieuwe schooljaar. Houd ook je collega's in de bibliotheekorganisatie regelmatig op de hoogte van de ontwikkelingen in de Bibliotheek <i>op school</i> locaties.
Collectie & Digitaal	Maak afspraken over het lenen en inleveren van (wissel)collectie. Stem de hygiëneregels bij het inleveren en gebruik van leesboeken af met de school. Attendeer op de beschikbaarheid van Vakantiebieb, Luisterbieb en het ebooks-platform.
Expertise	Zet in op communicatie, collectie, monitor en activiteiten. Houd je aan de Algemene RIVM richtlijn Veiligheidsrisico's in de school, als je in goed overleg toch een keer op school komt.
Monitor & Lees- en mediaplan	Investeer in deze periode juist met de monitor in de relatie en de samenwerking. Zet de monitorgegevens in om te bewijzen dat de Bibliotheek <i>op school</i> aanpak van toegevoegde waarde is – ook in het komend schooljaar.
Activiteiten	Geef passende tips, maak boekpromotie- en instructiefilmpjes en stimuleer vakantielezen.
Netwerk & Beleid	Verstuur je jaaraanbod 20/21 pas als je hebt afgestemd met de school en je weet dat het 'warm' ontvangen wordt.

## 1. Marketing & Communicatie

### Externe communicatie

Leesconsulenten kunnen in overleg met de school de docenten op afstand (blijven) ondersteunen. Houd dus contact met je aanspreekpunt(en) in de school en stem telefonisch of via de mail af wat kan en waar behoefte aan is. Het kan zijn dat het onderwijs zich eerst vooral wil richten op het op gang brengen van de onderwijsprocessen. In het gesprek met de scholen kan benadrukt worden dat lezen ook rust kan brengen voor leerlingen in de klas. Geef aan wat je als leesconsulent in deze fase kan betekenen voor de school.

Mogelijke gesprekspunten zijn:

- Hoe kan ik als leesconsulent de school ondersteunen in schooljaar 2020/2021? Waar is behoefte aan? (zie punt 5 activiteiten)
- Wat zijn jullie regels voor externe samenwerkingsorganisaties?
- Hoe blijven we met elkaar in gesprek, hoe organiseren we dat samen (ook na de zomervakantie)? Wie is nog meer mijn aanspreekpersoon?
- Hoe gaan de leerlingen weer boeken lenen? (zie punt 2 uitlending boeken en punt 3 gedrag en hygiëneregels)
- Hoe kunnen we de monitorresultaten bespreken en een lees(media)plan maken voor komend schooljaar? (zie punt 4 monitor)
- Wordt er binnen het bestuur of de gemeente gesproken over zomerscholen? Welke rol zou ik daar als leesconsulent in kunnen spelen? (zie punt 6 zomerschool)

### Interne communicatie

Belangrijk is ook om intern (in je bibliotheekorganisatie) te delen wat er buiten gebeurt, denk aan collega leesconsulenten, collectiespecialisten, klantenservice, teamleiders, frontoffice medewerkers, directie, specialist automatisering, etc.

### Marketing

Hoewel het nu niet voor de hand ligt om je nadrukkelijk te profileren op de scholen, is het wel nodig om te zorgen dat je in beeld blijft en de relevantie en meerwaarde van de bibliotheek *op school* aanpak aantoonst.

### 2. Collectie & Digitaal

Natuurlijk vinden we dat lezen tot de kern van de vakken behoort, maar bedenk nogmaals dat de school in deze laatste weken van het schooljaar waarschijnlijk niet de hoogste prioriteit geeft aan ondersteuning door derden. Omdat de situatie op elke school anders is, is er niet één duidelijke richtlijn voor te geven en zul je per school moeten overleggen wat wenselijk en haalbaar is.

Verzorg je als bibliotheek de schoolbibliotheek en/of verzorg je transport van bibliotheekreserveringen van en naar de schoolvestiging? Maak dan goede afspraken over hoe je daar tot aan de zomervakantie mee om wilt gaan, en of (en zo ja, hoe) uitgeleende collecties weer ingeleverd worden bij de bibliotheek. Heeft de school een eigen mediatheek, dan is waarschijnlijk de mediathecaris je aanspreekpunt. Vraag of er behoefte is aan ondersteuning en advies met betrekking tot het omgaan met de collectie op basis van de richtlijnen.

#### Besmetting via boeken

Het coronavirus verspreidt zich via mensen en dieren. Buiten het lichaam kan het virus niet goed overleven. De kans dat je besmet raakt via het aanraken van producten of oppervlakten is erg klein. Boeken dienen net als andere leermiddelen, devices en werkplekken bij gebruik door meerdere leerlingen en docenten met regelmaat ontsmet te worden.

Inmiddels heeft het Ministerie van OCW aangegeven (na een check bij het RIVM) dat voor de ingeleverde boeken een quarantaineperiode van 36 uur aangehouden mag worden. Dit geldt dus voor boeken die leerlingen tijdens de lockdown mee naar huis hebben genomen en voor boeken die ze vanaf 2 juni in de klas lezen.

De regels van de school echter zijn leidend.

- Overleg met de school dat in de bibliotheekvestiging de boeken in quarantaine gaan, en in het protocol voor scholen 'leesboeken' niet specifiek genoemd worden maar het volstaat om leermiddelen schoon te maken met water en zeep of schoonmaakdoekjes.
- Denk aan hygiëne-maatregelen voorafgaand aan eventueel vrij lezen.
- (Optioneel en in overleg met school) Verzin een manier om eenvoudig om te gaan met de 36 uur regel. Laat de leerlingen de teruggebrachte materialen bijvoorbeeld inleveren in een krat of doos. Deze materialen kunnen na de rusttijd (als het kan worden ingenomen en) weer gebruikt worden.

#### Toezicht en registratie in de schoolbibliotheek

De aanbeveling aan de scholen is om leerlingen zoveel mogelijk in één ruimte les te laten volgen; de docenten wisselen van lokalen. In het verlengde daarvan zal een gang naar de schoolbibliotheek/-mediatheek daar niet in passen. Mocht een school kiezen voor gebruik van deze fysieke ruimte, dan gelden de volgende voorwaarden:

- Toezicht.
- Voldoende ruimte voor looproutes.
- Niet teveel leerlingen tegelijk.
- Voldoende schoonmaakmiddelen (desinfecterende handgel, papieren handdoekjes en oppervlaktesprays).
- Denk hierbij ook aan de eventuele werkplekken in de schoolbibliotheek/-mediatheek (zie bibliotheekprotocol).

Een alternatief is om de collectie te verdelen over de klassen. Docenten hebben zo meer toezicht en kunnen ook meer in de klas met de boeken doen. In het VOB protocol voor de heropening van bibliotheken staat dat *boeken doelgericht moeten worden geleend, bij voorkeur na reservering vooraf. En dat leden geen boeken uit het schap mogen pakken, behalve als ze het boek daadwerkelijk gaan lenen*. Dit is in een schoolbibliotheek eigenlijk niet te organiseren en te controleren en pleit voor collecties in de klas die bij voorkeur frontaal gepresenteerd zijn, omdat leerlingen vaak op basis van de voorkant hun boek kiezen.

## Handreiking voor de Bibliotheek op school vo bij protocollen VO-Raad en VOB

Bij inname via het automatiseringssysteem zal de uitleentermijn van de boeken die de leerlingen mee naar huis hadden zijn verstreken. Leerlingen moeten de materialen boetevrij kunnen inleveren (boete uitzetten in uitleensysteem). Het registreren van uitleningen kun je zonodig achterwege laten tot de zomervakantie. Voor scholen met zelfbediening is registratie waarschijnlijk geen probleem. Overleg met je POI contactpersoon schoolbibliotheek-automatisering, welke mogelijkheden er zijn om de registratie eenvoudiger te maken.

### Wisselcollecties

Lever je één of meerdere wissel- en/of themacollecties aan de school, maak dan afspraken over het inleveren van de huidige collectie en het eventueel leveren van nieuwe boeken (uiteraard volgens de richtlijnen die hierboven benoemd worden). Zie ook hieronder bij 'nieuwe boeken leveren'.

### Nieuwe boeken leveren

Natuurlijk is het fijn als je nieuwe boeken hebt voor de school. Hou bij aflevering in ieder geval rekening met de richtlijnen voor leveranciers (zoals gesteld in het bibliotheekprotocol):

- Houd 1,5 meter afstand.
- Spreek vooraf de plaats af waar de goederen bij de school afgeleverd worden.
- Laat een kwartier van te voren je aankomsttijd weten.
- Draag handschoenen.
- Betreedt alleen na overleg met de school de schoolvestiging. Overweeg levering tot de deur.

### Digitaal

Helaas is de Thuisbieb-app niet meer beschikbaar op 1 juni. Vanaf 1 juli komt er wel weer een nieuwe versie van Vakantiebieb, met opnieuw titels die ook voor jeugd en jongeren de moeite waard zijn. Dit is een laagdrempelige manier om digitaal en corona-proof te lenen en te lezen. Zijn leerlingen ook lid van de openbare bibliotheek, dan kunnen zij ook gebruik maken van het ebooks-platform en de luisterbieb-app. Je kunt eventueel docenten attenderen op deze mogelijkheid.

## 3. Expertise

Je expertise kun je in deze tijd tonen door in te zetten op communicatie (punt 1), collectie (punt 2), monitor (punt 4) en activiteiten (punt 5). Laat de school en de docenten waar je contact mee hebt, weten dat je hen kunt helpen en ondersteunen op het gebied van leesbevordering, óók op afstand. Kom je in goed overleg t.z.t. toch een keer op school houd je dan aan de Algemene RIVM richtlijn Veiligheidsrisico's in de school.

- Tussen personeelsleden en leerling moet 1,5 meter afstand bewaard worden.
- Ook tussen leerlingen moet 1,5 meter afstand bewaard te worden.
- Tussen personeelsleden onderling moet altijd 1,5 meter afstand bewaard worden.
- Iedereen wast zijn/haar handen meerdere keren per dag en goed tenminste 20 sec.
- Er worden geen handen geschud.
- Hoesten/niezen in de elleboog.
- Niet aan je gezicht zitten.
- Personeelsleden dragen géén persoonlijke beschermingsmiddelen.
- De school past de adviezen en richtlijnen van het RIVM toe, dat betekent dat je thuisblijft bij de klachten en naar huis gaat als je gedurende de dag corona gerelateerde klachten ontwikkelt.

### 4. Monitor & Lees- en mediaplan

Net voor de lock-down hebben veel scholen de monitor ingevuld en in april zijn de resultaten daarvan verschenen. De monitor is in deze periode een mooi instrument om toch te investeren in de relatie en de samenwerking. Je kunt de monitorgegevens inzetten om te bewijzen dat de Bibliotheek op school aanpak van toegevoegde waarde is – ook in het komend schooljaar. Nicolien de Pater (landelijke monitorcoördinator) adviseert om nu vooral aan te sluiten bij wat scholen kunnen/ willen in deze tijd. Stel eventueel wat kleinere of minder stappen voor, wees flexibel en houd vooral contact om samen met scholen te kijken naar mogelijkheden. Haar tips zijn:

- Gebruik voor de analyse van de monitorresultaten het webinar, de PowerPoint en de vragen/antwoorden masterclass analyse Monitorgegevens uit de [toolkit](#) (uitvoering).
- Denk aan collegiaal overleg met je collega-leesconsulenten in- of buiten je eigen organisatie over doelen, leg je gedachten eens aan hen voor.
- Bereid een presentatie voor aan de hand van het uitgewerkte schoolvoorbeeld uit het webinar. Kies daarbij op grond van de leescirkel van Chambers voor drie doelen en doe daarbij een voorstel voor acties en werkwijzen. In het Webinar worden ter inspiratie voorbeelden van doelen en werkwijzen gegeven.
- Bespreek met je contactpersoon op school op welk moment en op welke manier de terugkoppeling best passend is voor de school. Denk bijvoorbeeld aan een digitaal overleg met je contactpersoon en /of een MT-lid en/of de werkgroep Taal om de analyse te bespreken, de doelen vast te stellen en het voorstel voor activiteiten en werkwijzen om de doelen te halen, definitief te maken. Bespreek ook hoe dit verder in de school kan worden besproken.
- Aanbeveling is om doelen en werkwijzen vast te stellen vòòr de zomervakantie, zodat het leesmediaplan aangepast kan worden en in het nieuwe schooljaar doelgericht met leesbevordering en digitale vaardigheden op school samen met de bibliotheek verder gewerkt wordt.

Heb je vragen over de monitor? Mail dan naar [monitor@debibliotheekopschool.nl](mailto:monitor@debibliotheekopschool.nl)

### 5. Activiteiten

Voor het onderwijs ligt de uitdaging in het heropstarten van de lessen en het vormgeven van wat leerlingen thuis kunnen doen.

#### Tips in online nieuwsbrief

In het gesprek met de scholen ben je je bewust van de uitdagingen in het voortgezet onderwijs en benadruk je dat lezen ook rust kan brengen voor jongeren thuis en in de klas. Je geeft aan hoe jij als leesconsulent in deze fase kan ondersteunen en vraagt wat de behoeften zijn. Verzamel handige tips in een nieuwsbrief of op je website en stuur regelmatig een update naar de docenten. Maar overlaad ze niet! Kijk regelmatig op [biebtobieb](#) (bijvoorbeeld Crisisbieb – tab Onderwijs/dBos) waar collega's mee bezig zijn.

Wijs de docenten op digitale alternatieven zoals de Vakantiebieb (vanaf 1 juli), LuisterBieb en de achterliggende online Bibliotheek. Meld initiatieven als Schrijver op je scherm van de Schrijverscentrale. Er is een [lijst](#) beschikbaar op de website van de Bibliotheek op school en Stichting Lezen heeft ook een overzicht voor [thuis](#) samengesteld.

De VO-Raad verzamelt zoveel als mogelijk digitaal lesmateriaal en aanbod van uitgevers op [www.lesopafstand.nl](http://www.lesopafstand.nl). De KB heeft contact met Kennisnet (zij coördineren [lesopafstand.nl](http://lesopafstand.nl)) om de mogelijkheden van verspreiding van digitaal lesmateriaal op dit platform te verkennen. De online bibliotheek krijgt hier waarschijnlijk ook een plek.

#### Filmpjes

Het aanbod op school wordt aangevuld met een vorm van onderwijs op de dagen dat leerlingen niet op school zijn passend binnen de mogelijkheden. Omdat de docent volledig belast is met het verzorgen van fysiek onderwijs, ligt daar de focus op.

## Handreiking voor de Bibliotheek op school vo bij protocollen VO-Raad en VOB

De vorm van onderwijs voor de leerlingen die niet op school zijn, kan bijvoorbeeld bestaan uit huiswerkopdrachten. Mogelijk kun je als leesconsulent hier een rol in spelen door filmpjes te maken met thuisopdrachten, die de docent kan inzetten. Diverse leesconsulenten maken al filmpjes die ze delen op Instagram of Facebook met een boeken-en mediatips of een wekelijkse challenge. Hou bij het maken van online (voorlees)filmpjes rekening met de volgende regels<sup>2</sup>:

- **Als je online voorleest, doe dit in een besloten omgeving**  
Online voorlezen (livestream) kan mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Het belangrijkste is dat voorgelezen wordt in een besloten omgeving voor een specifiek doelgroep. Denk daarbij aan een voorlees webinar voor bibliotheekleden.
- **Als je online voorleest, verwijst je altijd naar de auteur, illustrator en uitgever van het boek**  
De rechthebbenden (auteur, illustrator en uitgever) hebben gezamenlijk de auteursrechten op de titel die voorgelezen wordt. Het is goed om tijdens het online voorlezen (livestream) duidelijk te maken wie ervoor gezorgd heeft dat het boek tot stand is gekomen.
- **Maak geen opname van het online voorlezen**  
Als je online (livestream) voorleest, maak je geen opname van wat er voorgelezen wordt (noch beeld, noch geluid). Een opname kan makkelijk gereproduceerd en verspreid worden buiten de besloten omgeving (denk daarbij aan verspreiding via YouTube, social media kanalen, etc).
- **Bij verspreiden van al gemaakte opname neem je contact op met de uitgever en/of schrijver.**  
Heb je het voorlezen opgenomen of op een andere manier vastgelegd en wil je dat (gratis) verspreiden? Dan moet je even contact opnemen met de uitgever of schrijver van het boek en daar afspraken over maken.

## 6. Netwerk & Beleid

### Programma en activiteiten schooljaar 2020/2021

Veel bibliotheken hebben deze periode gebruikt om een nieuw aanbod te maken voor het komende schooljaar. Op dit moment kunnen we ons nog niet goed voorstellen hoe de situatie dan zal zijn, maar stuur je nieuwe aanbod bij voorkeur pas als je in gesprek bent met de school en zij er open voor staan, zodat het een 'warme' ontvangst krijgt.

### Zomerschool

Veel kwetsbare leerlingen hebben tijdens de schoolsluiting ondersteunende en verrijkende ervaringen gemist. Het aanbieden van zomerscholen door welzijn, cultuur en sportorganisatie tijdens de zomervakantie biedt de mogelijkheid dit gemis te compenseren, hoewel volgens [John Hattie](#) de effecten van een zomerschool (.19) op de ontwikkeling van leerlingen erg klein zijn. Diverse organisaties bieden hiervoor ideeën aan, bijvoorbeeld [Hogeschool Rotterdam](#). Hun suggestie is: *'Organiseer na deze lastige periode leuke activiteiten voor leerlingen en jongeren. Zet niet voluit in op rekenen en taal, maar op bredere verrijkende ervaringen; Laat professionals uit welzijn, sport en cultuur (en leraren die zelf graag bijdragen) een belangrijke rol spelen in de uitvoering van activiteiten. Scholen kunnen zich dan beperken tot de regierol en dat ontlast leraren; Leg een positieve verbinding met ouders. Straal de boodschap uit dat zij hun kind een dienst bewijzen door hen deel te laten nemen aan de zomerschool en voorkom de sfeer dat leerlingen thuis veel tekort gekomen zijn en dus nu naar een zomerschool moeten. Laat kinderen en jongeren met foto's, filmpjes en dergelijke aan hun ouders zien wat zij beleven. Zo is er verbinding tussen thuis en zomerschool'*.

Denk je als bibliotheek hier een bijdrage aan te kunnen leveren? Informeer dan bij de school en de gemeente en zoek hiervoor samenwerking met andere (lokale) partners. Denk bijvoorbeeld aan:

- masterclass podcast maken
- masterclass videoclips maken
- Schrijver op je scherm (Schrijverscentrale) in de bibliotheek
- boekenfitness in de bieb (indien toegankelijk)
- N.B. De OCW subsidie lente- en zomerscholen is alleen voor voortgezet onderwijs.

<sup>2</sup> - bron: Crisisbieb concept Ik leesonline (KB)

## Handreiking voor de Bibliotheek op school vo bij protocollen VO-Raad en VOB

### Bronnen

Voor het opstellen van deze handreiking is o.a. gebruik gemaakt van:

- [Protocol opstart voortgezet onderwijs](#) (VO-Raad)
- [Protocol gefaseerde openstelling bibliotheekvestigingen](#) (VOB)
- [www.lesopafstand.nl](http://www.lesopafstand.nl)
- [www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden](http://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden)

Heb je vragen over deze handreiking?

Neem contact op met je [POI contactpersoon](#) of mail naar [info@debibliotheekopschool.nl](mailto:info@debibliotheekopschool.nl)